

GAZDASÁG & TÁRSADALOM

Journal of Economy & Society

A TARTALOMBÓL:

Barakonyi Károly:
Felsőoktatásunk versenyképessége

Rechnitzer János:
A felsőoktatás térbeli szerkezetének változása
a rendszerváltozás óta

Joób Márk:
A gazdaság és a társadalom közötti viszony
etikai alapon történő meghatározásának szükségessége

Székely Csaba:
Komplementer pénz és a helyi gazdaságélénkítés

Ana Sperancin:
The association of cultural dimensions with the practice of diversity management

2010/1

Gazdaság & Társadalom
Journal of Economy & Society
- Megjelenik évente négy alkalommal -
A folyóirat kiadását a Soproni Tudós Társaság támogatta

Főszerkesztő/ Editor: Dr. Székely Csaba Dsc

Főszerkesztő helyettes/Deputy Editor: Dr. Kulcsár László CSc

Szerkesztőbizottság/Associate Editors:

Dr. Andrásy Adél CSc, Dr. Fábián Attila PhD, Dr. Joób Márk PhD, Dr. Kulcsár László CSc, Dr. Székely Csaba DSc.

Szerkesztőségi munkatárs/Assistant Szikra Andrea

Nemzetközi tanácsadó testület/International Advisory Board:

Prof. David L. Brown, PhD (Cornell University, USA), Dr. Csaba László DSc (Közép Európai Egyetem, Budapest), Dr. Rechnitzer János DSc (Széchenyi István Egyetem, Győr), Dr. Nigel Swain PhD (School of History, University of Liverpool, UK), Dr. Caleb Southworth PhD (Department of Sociology University of Oregon, USA), Dr. Franz Schausberger PhD (Universität Salzburg, Österreich), Dr. Szirmai Viktória DSc (MTA Szociológiai Kutatóintézet, Budapest), Dr. Bóhm Antal DSc (MTA Politikai Tudományok Intézete, Budapest), Dr. Ingrid Schwab-Matkovits PhD (Fachhochschulstudiengänge Burgenland, Eisenstadt, Österreich), Dr. Bozidar Lekovic PhD (Faculty of Economics, Subotica, Serbia), Dr. Djerdji Petkovic PhD (Faculty of Economics, Subotica, Serbia).

Közlésre szánt kéziratok / Manuscripts: Kéziratokat kizárólag e-mailen fogadunk, nem örzünk meg, s nem küldünk vissza!

A kéziratok formai és szerkezeti követelményeit illetően lásd a folyóirat hátsó belső borítóját/ We accept APA (Harvard) style only.

A kéziratokat és a közléssel kapcsolatos kérdéseket a következő e-mail címre várjuk:

kulcsar.laszlo@bpk.nyme.hu / Send manuscripts and letters by e-mail only to:
kulcsar.laszlo@bpk.nyme.hu

A közlésre elfogadott kéziratok összes szerzői és egyéb joga a kiadóra száll. /

Acceptance of material for publication presumes transfer of all copyrights to the Publisher.

A kéziratokat két független anonim bíráló értékeli. / Articles are refereed by anonym reviewers before publication.

Ismertetésre szánt könyveket az alábbi címre várjuk / Send books for review to:

Dr. Kulcsár László egyetemi tanár
Nyugat Magyarországi Egyetem
Sopron Ferenczy J. u. 5. 9400 Hungary

Előfizetés:

Intézményeknek: 2800 Ft./év

Egyéni előfizetés: 1700 Ft./év

Példányonkénti ár: 700 Ft.

ISSN 0865 7823

Copyright © 2010 Nyugat- magyarországi Egyetem Kiadó

Gazdaság & Társadalom

2. ÉVFOLYAM

2010. MÁJUS

1. SZÁM

TARTALOM

Table of Contents and Abstracts in English: See page 209

Tanulmányok

Felsőoktatásunk versenyképessége.....	<i>Barakonyi Károly</i>	3
Átrendeződés: a felsőoktatás térbeli szerkezetének változása a rendszerváltozás óta.....	<i>Rechnitzer János</i>	26
A modernizáció társadalmi gátjai.....	<i>Kulcsár László</i>	44
A gazdaság és a társadalom közötti viszony etikai alapon történő meghatározásának szükségessége.....	<i>Joób Márk</i>	64
Komplementer pénz és a helyi gazdaságélénkítés	<i>Székely Csaba</i>	82
The association of cultural dimensions with the practice of diversity Management	<i>Ana Sperancin</i>	96
A felzárkózás tényezői az ír példa alapján.....	<i>Vargáné Bosnyák Ildikó</i>	111
Az Európai Unió bővülésének lehetőségei.....	<i>Vértesy László</i>	129
Nyugdíjasok és a munkaképes korú népesség az Európai Unióban	<i>Hablicsekné Richter Mária</i>	140
A határrégiók térstruktúrájának néhány jellegzetessége.....	<i>Tóth Balázs István</i>	156
„In hoc signo vinces” Egy ünnep, mint az ellenzék és az államszocialista (kar) hatalom összecsapásának emblematisz színtere.....	<i>Varga Norbert</i>	171

Könyvismertetés

Új európai vidékfejlesztési koncepció - de egyelőre nem a gyakorlatban [Unfolding Webs: The Dynamics of Regional Rural Development. Jan Douwe van der Ploeg - Terry Marsden (eds) Van Gorcum 2008. 262 p. ISBN: 978 90 232 4484 4] <i>Kulcsár László</i>	192
Válságban a közgazdaságtan? – Tanulmányok az európai politikai gazdaságtan területéről [László Csaba: Crisis in Economics? – Studies in European Political Economy, Akadémiai Kiadó, 2009., 223 p., Budapest, ISBN: 978 963 05 86 61 0]...... <i>Paár Dávid</i>	196
Multikulturalitás és kisebbségek az Európai Unióban [Bielik, Peter - Elena Horská - Danka Moravčíková (eds): Economic relations and Citizenship in Multicultural Europe of Regions. Slovak University of Agriculture in Nitra. 2009. 119.p. ISBN: 978 80 552 0250 1] [Bodó, Barna - Márton Tonk (eds): Nations and National Minorities in the European Union. Scientia. Cluj - Napoca. 2009. 261.p. ISBN 978 973 1970 22 6]...... <i>Kulcsár László</i>	202
Table Of Contents/Abstracts	209

A nyugdíjasok és a munkaképes korú népesség az Európai Unióban

Hablicsekné Richter Mária¹

Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság

ABSZTRAKT Az Európai Unió legtöbb országában a nyugdíjban részesülők és a munkaképes korú népesség létszámának aránya 40% körül van 2006. december 31-én. Alacsony az arány Görögországban, Máltán, Írországban és Cipruson.

A rövidebb férfi élettartamok következtében a nyugdíjas férfiak aránya a munkaképes korú férfinepességhez viszonyítva lényegesen alacsonyabb, mint a nyugdíjas nők aránya a munkaképes korú nőnépességhez számítva. A legkisebb a különbség a nőkre és a férfiakra számolt érték között Írországban (0,83) és Spanyolországban (0,27). Van viszont három tagállam, ahol a férfi ellátottak aránya nagyobb, mint a női ellátottak arány. Ezek az országok a következők: Ciprus, Málta, Luxemburg. Az Európai Unióbeli országok jelentős részében a nyugdíjban részesülők és a 65 éves és idősebb népesség létszámának aránya 150%-nál nagyobb.

Az idős népesség függőségi rátája az Európai Unió 27 tagállamának átlagát tekintve 1995-ben 21,9%, 2005-ben 24,6%, amit 2025-re 35,5 %-ra, 2050-re pedig 52,8%-ra becsülnek. A Magyarországra számolt arányok közel vannak az előző értékekhez.

A nyugdíjasok létszáma és a munkaképes korú népességhez viszonyított aránya az Európai Unió tagállamaiban 2050-ig, három változatban meglévő előrejelzés eredményeként megmutatkozik, hogy a nyugdíjasok létszáma a munkaképes korú népességhez viszonyítva az Európai Unió országok esetében nagyon különböző értéket ad és jelentősen emelkedni fog. Ha a jelenlegi feltételek nem változnának 2050-re lenne olyan ország, ahol ez az arány a 100%-ot is meghaladja.

TÁRGYSZAVAK: nyugdíj, munkaképes korú népesség, időskori függőségi ráta, előrejelzés.

Bevezetés

Világszerte napirenden van a nyugdíjrendszerek korszerűsítése, reformja, azzal a céllal, hogy megfeleljenek a hosszú távú kihívásoknak. A társadalombiztosítás és azon belül a nyugdíjrendszer biztosításmatematikai értékeléséhez, a gazdasági helyzet elemzésén, a demográfiai feltételek vizsgálatán, a nyugdíjasok számán, a nyugdíjasok népességen belül arányán túl szükséges előrejelzést is készíteni a nyugdíjasokra vonatkozóan. Ennek az írásnak célja,

¹ mrichter@freemail.hu

hogy a nyugdíjas ellátottak és a munkaképes korú népesség arányára adjon előrejelzést Magyarországra és az Európai Unió tagállamaira. A dolgozat első része bemutatja a nyugdíjasok létszámának alakulását. A tanulmány következő része a népesség öregedésével foglalkozik 1995-től 2050-ig, továbbá az időskorúak össznépségen belüli arányát jól mutató idős népesség függőségi rátájának várható növekedését elemzi.

Az Európai Unió tagállamai közül Belgium, Hollandia és az Egyesült Királyság által megadott adatok a nyugdíjas ellátottak létszámára vonatkozóan hiányosak, ezért 24 tagállam által közölt számadatokat elemezzük. Mindenütt kiemeljük a Magyarországra vonatkozó értékeket. A nyugdíjas ellátottak számára közölt adatok 2006. december 31-ére vonatkoznak, a népességre vonatkozó értékek pedig 2007. január 1-i állapotot tükröznek.

A felhasznált adatok

A nyugdíjas ellátottak adatai az EUROSTAT (Európai Statisztikai Hivatal) adatbázisából valók, 2009. évi állapot szerint. Ez az első alkalom, hogy nyugdíjasokra vonatkozó adatokat publikáltak. Az adatok az ESSPROS önálló moduljából, az ellátottak száma modulból származnak. Az országok 2008-ban küldték meg az EUROSTAT részére az általuk főként 2006. december 31-ére összeállított, nemekre bontott adatokat. Az országok általános szabály szerint gyűjtik az adatokat, úgy, hogy elkerüljék a többszörös számbavételt.

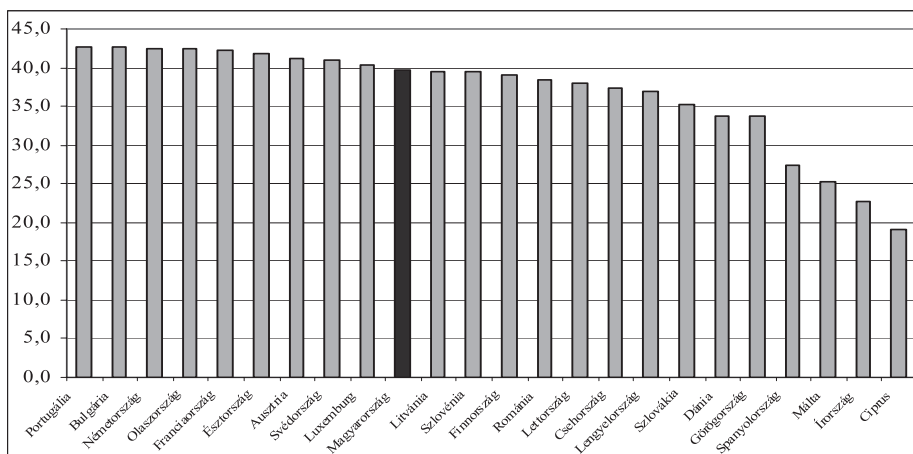
A népességi adatok szintén az EUROSTAT adatbázisából valók, 2009. évi állapot szerint 2007. január 1-jére vonatkoznak; az Európai Unió 27 tagállamának összességére és a 27 tagállamra külön-külön adottak a teljes népességre és nemek szerint egyaránt. Az idős népesség függőségi rátájának alakulására vonatkozó adatokat (1995-től 2050-ig) is az EUROSTAT adatbázisából nyertem. Az EUROSTAT értelmezésében a 0-14 éveseket tekintik fiatalnak és a 65 év felettiakat idősnek. A 65 éves és a felettiakat gazdaságilag inaktívnak, míg a munkaképes korú népességnek a 15 éves és a 64 éves kor közöttieket tekintik.

A nyugdíjasok és a munkaképes korú népesség

Ebben a tanulmányban először a nyugdíjasokra vonatkozó vizsgálattal foglalkozom, s elemzem a nyugdíjasok arányát a munkaképes korú népességhez viszonyítva. Az 1. ábra mutatja a nyugdíjasok létszámát a munkaképes korú népesség létszámának százalékában 2006. december 31-én. Általánosságban kijelenthetjük, hogy az Európai Unió legtöbb országában a nyugdíjban részesülők és a munkaképes korú népesség létszámának aránya 40% körül van.

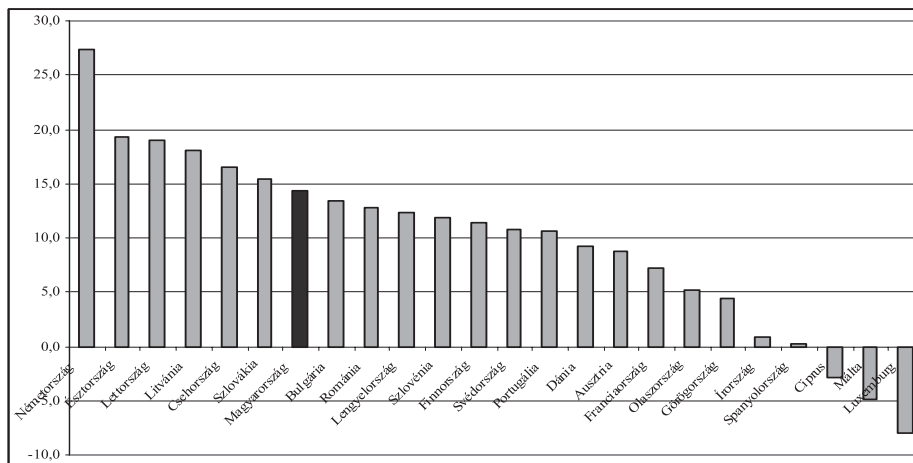
Legmagasabb az arány Portugáliában és Bulgáriában 42,7%-kal. 40% felett van még további 7 országban, nevezetesen: Németországban, Olaszországban, Franciaországban, Észtországban, Ausztriában, Svédországban és Luxemburgban. Magyarországon ez az arány 39,7%, amivel az Európai Unió országai között a középmezőnyben foglalunk helyet. Alacsony az arány Görögországban, Spanyolországban, Máltán, Írországban és Cipruson.

1. ábra A nyugdíjasok a munkaképes korú népesség százalékában 2006. december 31-én

A 2. ábra mutatja a nyugdíjasok és a munkaképes korú népesség arányainak nemek közötti különbségét. A legtöbb Európai Unió országban a rövidebb férfi élettartamok következtében a nyugdíjas férfiak aránya a munkaképes korú férfinépességhez viszonyítva lényegesen alacsonyabb, mint a nyugdíjas nők aránya a munkaképes korú női népességhez számítva. A kétféle arány különbségét figyelve azt találjuk, hogy ez az érték kiemelkedően nagy Németország esetében 27,4 százalékponttal, továbbá magasabb értékeket mutató országok sorrendben Észtország 19,2, Lettország 19,0, Litvánia 18,1, Csehország 16,5, Szlovákia 15,4. Magyarország esetében 14,3 százalékpontot kapunk. A legkisebb a különbség a nőkre és a férfiakra számolt érték között Írországban (0,83) és Spanyolországban (0,27). Van viszont három tagállam, ahol a férfi ellátottak aránya nagyobb, mint a női ellátottak aránya. Ezek az országok a következők: Ciprus, Málta, Luxemburg. Ciprus és Málta esetében kevesebb a női nyugdíjas, mert a nők részvétele a munkaerőpiacon viszonylag új jelenség. Luxemburg esetében a nyugdíjak jelentős részét utalják az országon kívülre, akiknek jelentős része férfi.

2. ábra A nyugdíjas ellátottak és a munkaképes korú népesség arányainak nemek közötti különbsége (%)

Az Európai Unió 24 tagállamával számolt korrelációs együttható értéke a nyugdíjas nők aránya a munkaképes korú női népességben és a nyugdíjas férfiak aránya a munkaképes korú férfi népességben között 0,5034. Ez azt mutatja, hogy e két változó között laza kapcsolat van.

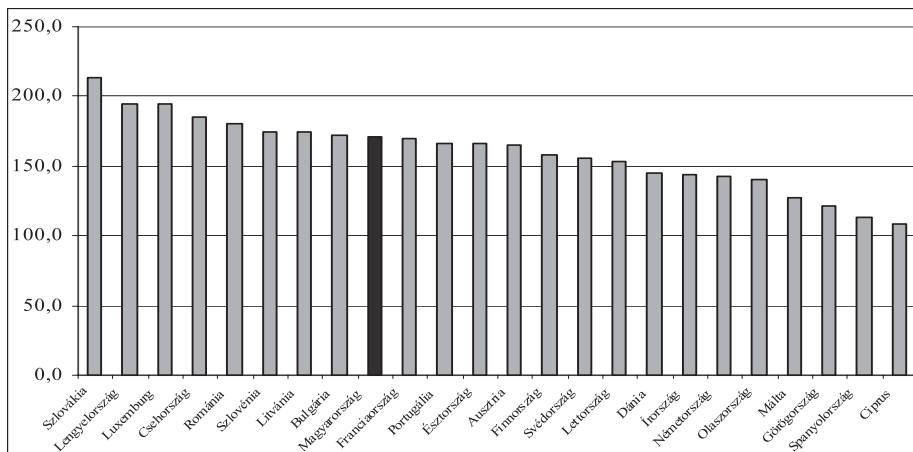
A nyugdíjasok aránya a munkaképes korú népességhez viszonyítva Németország esetében a nőkre számolt érték kiugróan nagy a férfiakhoz viszonyítva, Luxemburg esetében viszont fordítva. Ezt a két kiugró országértéket kihagyva az Európai Unió többi 22 tagállamával számolt korrelációs együttható értéke 0,7489-re emelkedik.

A nyugdíjasok és a 65 éves és idősebb népesség

A továbbiakban a nyugdíjasokra vonatkozó vizsgálatot a nyugdíjas ellátottaknak a 65 éves és idősebb népességhez viszonyított arányával folytatom. A 3. ábra mutatja a nyugdíjasok létszámát a 65 éves és idősebb népesség létszámának százalékában 2006. december 31-én. Általánosságban kijelenthetjük, hogy az Európai Unió legtöbb országában a nyugdíjban részesülők és a 65 éves és idősebb népesség létszámának aránya 150%-nál nagyobb. Legmagasabb az arány Szlovákiában 213,4%-kal. Ez követi Lengyelország, Luxemburg, Csehország, Románia Szlovákia, Litvánia, Bulgária. Magyarországon ez az aránya 171,49%.Nyolc tagállamban nem éri el a 150%-ot ez az arány, közülük legalacsonyabb Máltán, Görögországban, Spanyolországban és Cipruson. Azokban az országokban (Olaszország, Németország), ahol az idős népesség

aránya magas, ott a nyugdíjas ellátottak aránya az idősekhez viszonyítva kicsi. Azokban a tagállamokban, ahol a nyugdíjkorhatár alacsony (főleg a volt szocialista országok) ott ez az arány nagy.

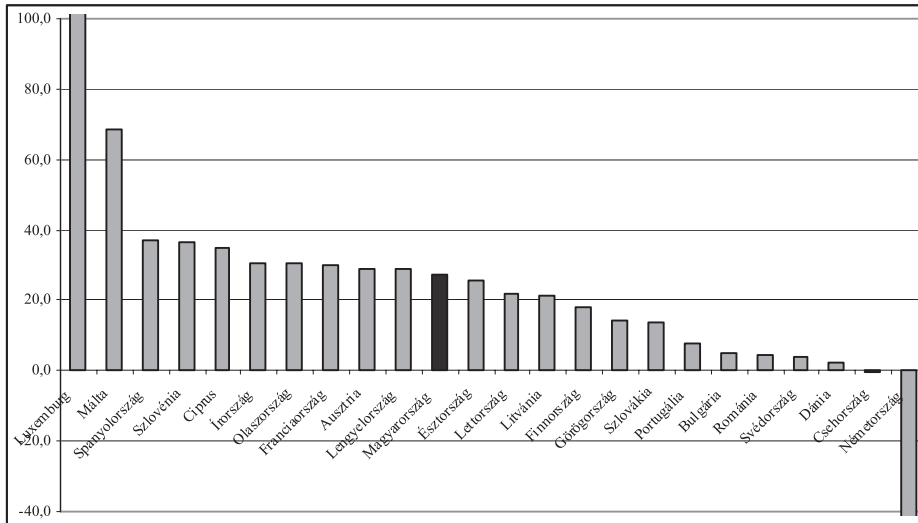
3. ábra A nyugdíjasok a 65 éves és idősebb népesség százalékában 2006. december 31-én

Az 4. ábra mutatja a nyugdíjasok és a 65 éves és idősebb népesség arányainak nemek közötti különbségét¹. A nyugdíjas férfiak aránya a 65 éves és idősebb férfinépességben lényegesen magasabb, mint a nyugdíjas nők aránya a 65 éves és idősebb női népességben. Ennek az az oka, hogy a rokkantsági nyugdíjasok között több a férfi mint a nő. A kétféle arány különbségét tekintve azt találjuk, hogy kiemelkedően nagy az érték Luxemburg esetében 112,7%, amit Málta követ 68,6%-kal, továbbá magasabb értékeket mutató országok sorrendben Spanyolország, Szlovénia, Ciprus, Magyarország esetében 27,2 százalékpontot kapunk. A férfiakra és a nőkre számolt érték között Csehországban alig van különbség. Németországban viszont a férfiakra számolt érték jelentősen kisebb, mint a nőkre számított arány.

¹ A nyugdíjas férfiak számát elosztjuk a 65 éves és idősebb férfiak számával, ezt az arányt százalékban fejezzük ki. Majd ebből kivonjuk a szintén százalékban számolt nyugdíjas nők arányát a 65 éves és idősebb nőnépességben belül.

4. ábra A nyugdíjas ellátottak és a 65 éves és idősebb népesség arányainak nemek közötti különbsége (%)

Az időskori függőségi ráta

A népesség öregedését általában az időskorúak össznépességén belüli arányának növekedésével jellemezhetjük. Az EUROSTAT (Európai Statisztikai Hivatal) értelmezésében a 0-14 éveseket tekintik fiatalnak és a 65 év felettieket idősnek. A 65 éves és a felettieket gazdaságilag inaktívnak tekintik, míg a munkaképes korú népességnek a 15 éves és a 64 éves kor közöttieket tekintik.

A nyugdíjrendszer fenntarthatóságát nagymértékben a potenciális járulékfizetők és a járadékélvezők viszonya határozza meg, amit az idős népesség függőségi rátájával mérhetünk.

Az idős népesség függőségi rátájánál az időseket viszonyítjuk az aktív-korúakhoz.

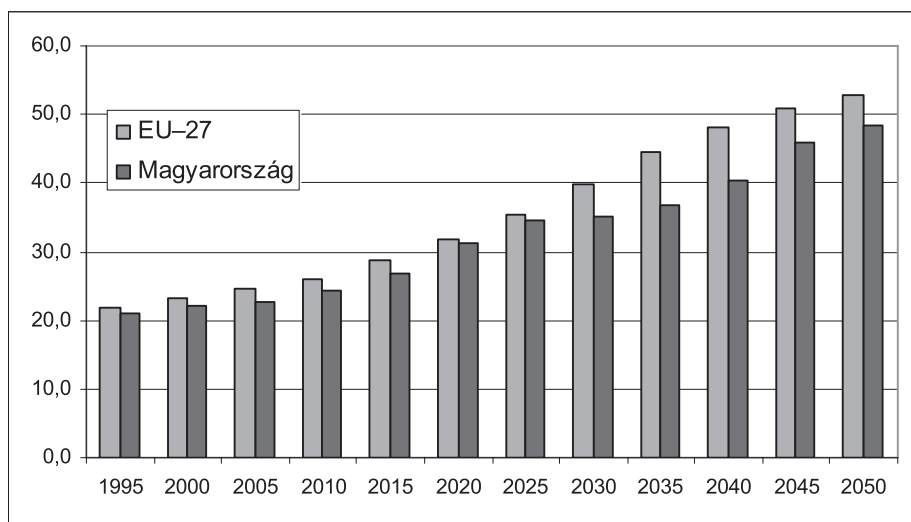
$$\text{Idős népesség függőségi rátája} = \frac{\text{65 éves és idősebb népesség}}{\text{15–64 éves népesség}}$$

A 5. ábra mutatja az idős népesség függőségi rátáját az Európai Unió 27 tagállamának átlagára és Magyarországra számolva 1995-től 2050-ig. Az idős népesség függőségi rátája az Európai Unió 27 tagállamának átlagát tekintve 1995-ben 21,9%, 2005-ben 24,6%, amit 2025-re 35,5 %-ra, 2050-re – nem tévedés – 52,8%-ra becsülnek.

Magyarországon az idős népesség függőségi rátája 1995-ben 20,9%, 2005-ben 22,8% volt. Az előreszámítás szerint az arány értéke 2025-ben 34,5%, 2050-ben pedig 48,3%.

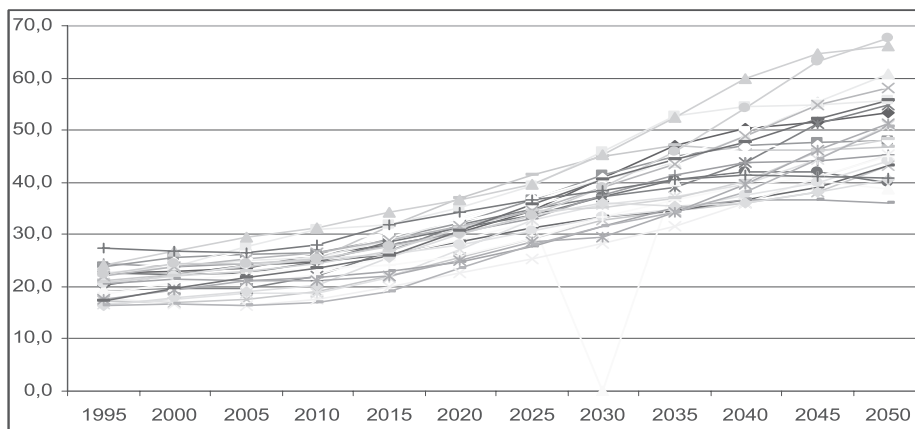
Megállapítható az idős népesség függőségi rátájáról, hogy Magyarországra számolt értékek közel vannak az Európai Unió 27 tagállamának átlagához. Mindkét esetben az értékek folyamatosan emelkednek, az Európai Unió 27 tagállamának átlaga minden esetben nagyobb, mint a magyarországi érték.

5. ábra Az idős népesség függőségi rátája

A 6. ábra adja meg az idős népesség függőségi rátáját az Európai Unió tagországaiban 1995 és 2050 között. 1995-ben a legkisebb az idős népesség függőségi rátája Máltán és Szlovákiában (16,3%), legmagasabb Svédországban 27,4%-kal.

A grafikon jól szemlélteti, hogy az országokra számított értékek 1995 és 2050 között végig nagyon különbözőek.

6. ábra Az idős népesség függőségi rátája az Európai Unió tagállamaiban

2005-ben az idős népesség függőségi rátájának nagysága alacsony Szlovákiában, Írországban, Cipruson, magas viszont Belgiumban, Svédországban, Görögországban, Németországban, a legmagasabb Olaszországban. 2025-ben a becslések szerint az idős népesség függőségi rátája a legalacsonyabb lesz Írországban, továbbá alacsony lesz Luxemburgban, Szlovákiában, Romániában, magas viszont Németországban, Olaszországban. A legmagasabb értéket Finnországra jelzik előre.

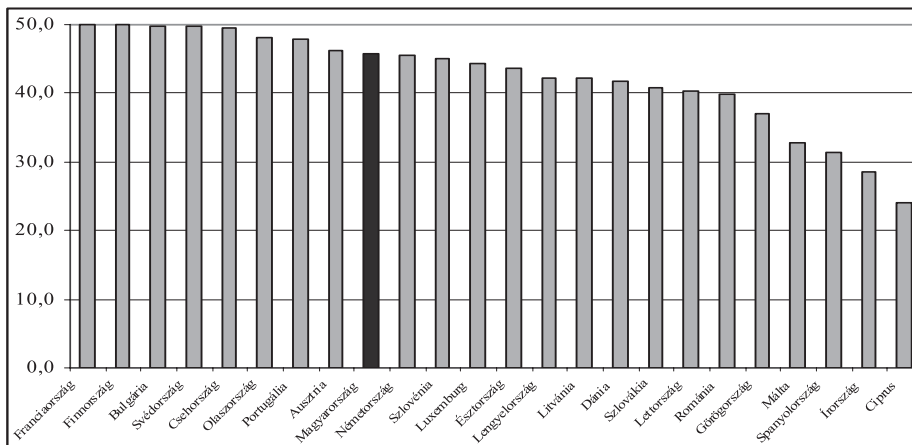
Az idős népesség függőségi rátája minden országban jelentősen emelkedni fog a következő időszakban. 2050-re az időskorúak száma az aktív korúak számának közel a felével (Magyarország), egyes országokban a kétharmadával (pl. Olaszország, Spanyolország) egyezik meg. Az előreszámítás szerint az EU-27 átlagában 100 aktív korúra már 53 időskorú jut 2050-ben. Az időskorúak népességen belüli arányának nagyfokú emelkedése hosszú távon nagy kihívást jelent a nyugdíjrendszerek és a vállalatok számára egyaránt.

Nyugdíjasok és munkaképes korú népesség előrejelzése**Alap változat**

A nyugdíjasok és a munkaképes korú népesség aránya előrejelzésének elkészítéséhez kiindulásként az Eurostat által megadott idős népesség függőségi rátáját használtam fel. Megtartottam az előzőekben kiszámított nyugdíjasok arányát az idős népességhez viszonyítva. Ez azt jelenti, hogy minden Európai Uniósi ország esetében minden évre az Eurostat által közölt idős népesség függőségi rátáját használom fel. Továbbá minden EU tagállamra a számításom eredményeként kapott nyugdíjas idős népességi arányt veszem alapul.

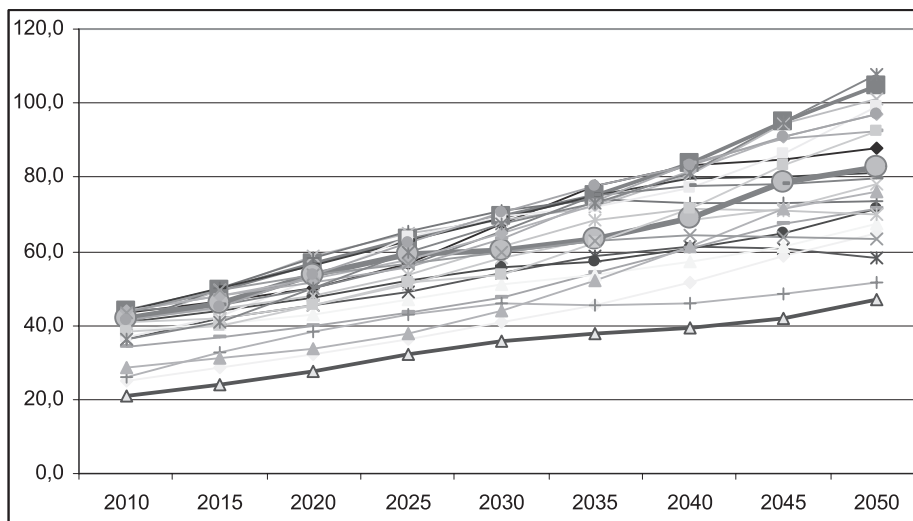
Általánosságban elmondható, hogy a nyugdíjasok létszáma a munkaképes korú népességhez viszonyítva az Európai Unió országok esetében nagyon különböző értéket ad. 2010-ben Németországban várható arány 44,2%-kal a legnagyobb, a legkisebb értéket Ciprus esetében veszi fel 20,8%-kal. Magyarországnál 41,7%-ot kapunk. A 7. ábra mutatja a nyugdíjasok létszámát a munkaképes korú népesség százalékában 2015-ben az Európai Unió azon tagállamiban, melyre a előrejelzés elkészítéséhez adatok állnak rendelkezésre. A becslés eredményeként Franciaországban 50,1%-os érték a legnagyobb, továbbá 50% körüli még a következő országokban: Finnország, Bulgária, Svédország. Magyarországra 45,8%-os a becslés eredménye. A legkisebb értéket Ciprus esetében kaptam 24,1%-kal.

7. ábra A nyugdíjasok a munkaképes korú népesség százalékában 2015-ben

2020-ban Csehország adja a legnagyobb arányértéket 58,7%-kal, a sort Finnország, Bulgária, Franciaország, Szlovénia, Magyarország követi. 2025-re a becslés eredményeként az élen Finnország, Csehország, Lengyelország áll. 2050-re 100%-nál nagyobb érték adódik Szlovákia, Bulgária és Csehország esetében. Magyarországra vonatkozó érték 82,8% lenne. Dániában (58,1%) kevésbé növekszik az érték, mint a többi EU tagállamban. Svédország, Észtország és Finnország esetében is megállapítható, hogy a hányados értéke kisebb ütemben növekszik, mint a többi tagállamnál. Végig megtartja viszonylagos alacsony értékét Ciprus és Málta.

8. ábra A nyugdíjasok a munkaképes korú népesség százalékában az Európai Unió országaiban

Fontos kiemelni, hogy a nyugdíjas ellátottak számát és ezzel együtt a nyugdíjasok és a munkaképes korúak arányát is nagyon sok tényező határozza meg, többek között:

- az aktív személyek munkaerőpiacról való kilépésének kora,
- az országban érvényes nyugdíjkorhatár,
- a népesség korösszetétele,
- az emberek életkilátásai,
- az ország gazdasági fejlettsége.

Írországban ahol legmagasabb az aktív személyek munkaerőpiacról való kilépési kora (2005-ben 64,1 év), ott a nyugdíjas ellátottak aránya nagyon alacsony a munkaképes korúakhoz viszonyítva. Ezzel szemben Szlovéniában, Franciaországban, Szlovákiában, ahol az aktív személyek fiatalabb korban hagyják el véglegesen a munkaerőpiacot, az ellátottak aránya magasabb.

Azokban az országokban, ahol a nyugdíjkorhatár magasabb, mint Európa más országaiban ilyenek például a skandináv országok (Dánia, Finnország, Svédország), ott ez csökkentőleg hat a nyugdíjasok számára és ezzel együtt a nyugdíjasok arányára is. Ezzel ellentétben azokban az országokban, ahol jelenlegi nyugdíjkorhatár alacsony (Bulgária, Csehország, Magyarország, Szlovákia, Szlovénia) ott az előrejelzés magas értékeket ad. Fontos megjegyezni, hogy a különböző országokban az elkövetkező években

bekövetkező egymástól eltérő nyugdíjkorhatár emelés ezeket az előrejelzett értékeket jelentősen módosítani fogja.

Ha a népesség korösszetételét vizsgáljuk, azt várjuk, hogy ahol a népesség idősebb, ott az ellátottak száma is magasabb értéket vesz fel. Jelenleg a legidősebb népesség Olaszországban, Németországban található, ahol a 60+ évesek aránya 25% feletti, ennek megfelelően az ellátottak munkaképes korú népességhez viszonyított aránya is itt magas.

Görögország különleges eset, ahol azért alacsony a nyugdíjasok aránya a munkaképes korú népességhez viszonyítva, mert jelentős számú személy a nyugdíját az országon kívülről kapja és nem a görög nyugdíjrendszeren keresztül.

Spanyolországban, Cipruson, Máltán az ellátottak száma alig lépi túl a 65 éves és idősebb népesség létszámát. Ezekben az országokban a női részvétel a munkaerőpiacon viszonylagosan új jelenség. Továbbá ezek azok a tagállamok, ahol a férfi ellátottak száma jóval meghaladja a női ellátottak számát. Az elkövetkező évtizedekben ezekben az országokban a nők munkaerőpiacon való részvételének emelkedése miatt az előrejelzés értékeit is változni fognak.

Luxemburg esetében az ellátottak százalékos aránya félrevezető lehet, mivel a nyugdíjak jelentős hányadát olyan személyeknek fizetik ki, akik az országon kívül élnek.

Ötös változat

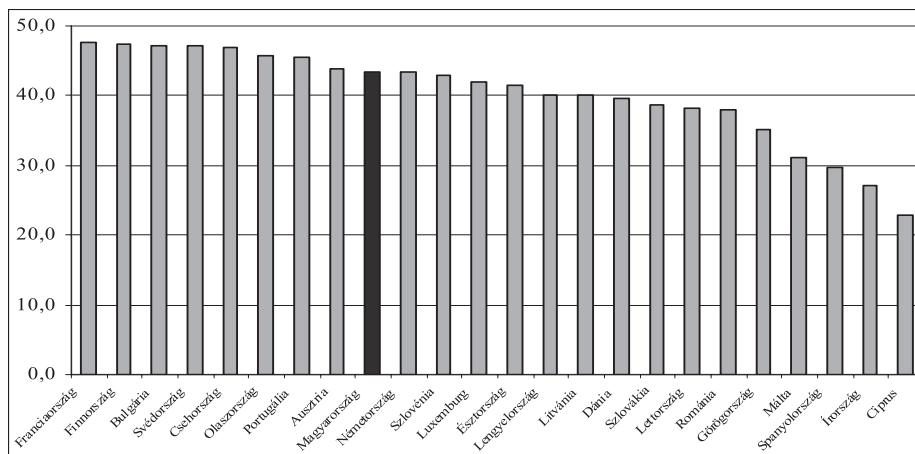
Ebben a változatban is minden évre az Európai Unió országokra az Eurostat által közölt idős népesség függőségi rátáját használom fel. Továbbá minden EU tagállamra a saját számítás eredményeként kapott nyugdíjas idős népesség arányt veszem a számításokhoz. Viszont abból indulok ki, hogy a nyugdíjasok aránya az idős népességhez viszonyítva kisebb lehet. Gondolok itt a nyugdíjkorhatár emelkedésére, a rokkantsági nyugdíjas arányának csökkenésére, továbbdolgozási okokra. Az Európai Unió tagállamok mindegyikében ez különböző mértékben fog bekövetkezni. Sőt lesznek olyan országok, ahol a folyamat ellentétes lesz, vagyis a nyugdíjasok aránya az idős népességhez viszonyítva növekedni fog. Példaként említem Ciprust, Máltát ahol a nők munkaerőpiacon való részvételének emelkedésének következtében egyre többen fogják megszerezni a nyugdíjjogosultságot. Az alábbiakban én egy egységes számítást adok meg. Feltételezem a következő: legyen a nyugdíjasok esetében öt százalékos csökkenés.

Az előrejelzés eredményeként látható, hogy 2010-ben a nyugdíjasok létszáma a munkaképes korú népességhez viszonyítva az Európai Unió országok esetében továbbra is nagyon különböző értékeket ad. Németországban várható az arány 42%-kal a legnagyobbra, a legkisebb értéket Ciprus esetében lehet 19,8%-kal. Magyarországra számítva 39,6% adódik.

A nyugdíjasok és a munkaképes korú népesség az Európai Unióban 151

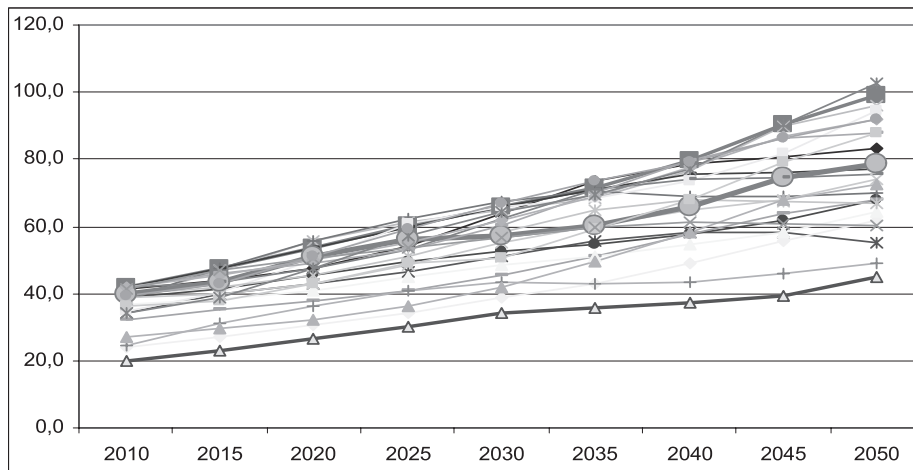
A 9. ábra mutatja a nyugdíjasok létszámát a munkaképes korú népesség létszámának százalékában 2015-ben az Európai Unió azon tagállamiban, melyre az előrejelzés elkészítéséhez adatok állnak rendelkezésre. A becslés eredményeként Franciaországra lesz a legnagyobb az érték 47,6%-kal., Magyarországra 43,5%-ra változik a becslés eredménye. A legkisebb értéket Ciprus esetében kaptam 22,9%-kal.

9. ábra A nyugdíjasok a munkaképes korú népesség százalékában 2015-ben

A 10. ábra adatai szerint 2020-ban Csehország adja a legnagyobb arányértéket 55,8%-kal, a sort Finnország, Bulgária, Franciaország, Szlovénia, Magyarország követi. 2025-re a becslés eredményeként az élen Finnország, Csehország, Lengyelország áll. 2050-re 100%-nál nagyobb érték csak Szlovákia Bulgária esetében marad. Magyarországra vonatkozó érték 78,7% lenne. Dániában kevésbé növekszik az érték, mint a többi EU tagállamban. Svédország, Észtország és Finnország esetében is megállapítható, hogy a hányados értéke kisebb ütemben növekszik, mint a többi tagállamnál Végig megtartja viszonylagos alacsony értékét Ciprus és Málta.

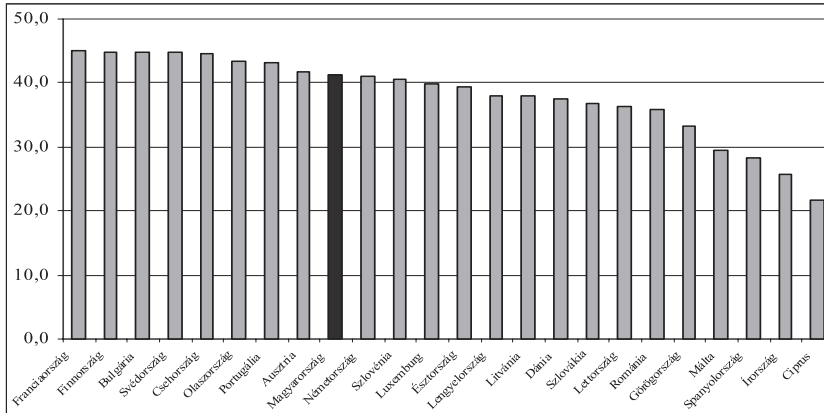
10. ábra A nyugdíjasok a munkaképes korú népesség százalékában az Európai Unió országaiban

Tizes változat

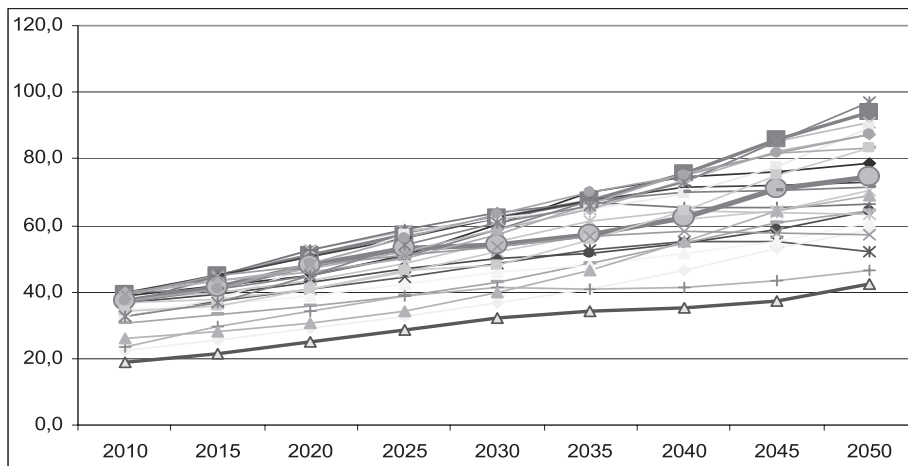
Ebben a változatban is abból indultam ki, hogy a nyugdíjasok aránya az idős népességhez viszonyítva kisebb lehet. Az alábbiakban feltételezem a következőt: legyen a nyugdíjasok esetében tíz százalékos csökkenés. Az előrejelzés eredményeként azt kaptam, hogy 2010-ben Németországban és Portugáliában várható az arány 39,7%-kal a legnagyobbbra, a legkisebb értéket Ciprus esetében lehet 18,7%-kal. Magyarországra 37,5%-ot ad a becslés.

A 11. ábra mutatja a nyugdíjasok létszámát a munkaképes korú népesség százalékában 2015-ben az Európai Unió azon tagállamiban, melyre az előrejelzés elkészítéséhez adatok állnak rendelkezésre. A becslés eredményeként Franciaországra lesz a legnagyobb az érték 45,1%-kal., Magyarországra 41,2%-ra változik a becslés eredménye. A legkisebb értéket Ciprus esetében kaptam 21,7%-kal.

11. ábra A nyugdíjasok a munkaképes korú népesség létszámának százalékában 2015-ben

A modell adatai szerint 2020-ban Csehország adja a legnagyobb arányértéket 52,8%-kal, a sort Finnország, Bulgária, Franciaország, Szlovénia, Magyarország követi. 2025-re a becslés eredményeként az élen Finnország, Csehország, Lengyelország áll. 2050-re 100%-nál nagyobb érték egyetlen országban sem adódik. Magyarországra vonatkozó érték 74,5% lenne. Dániában kevésbé növekszik az érték, mint a többi EU tagállamban, 2050-re 52,3%-ot ad az előrejelzés. Svédország, Észtország és Finnország esetében is megállapítható, hogy a hányados értéke kisebb ütemben növekszik, mint a többi tagállamnál. Végig megtartja viszonylagos alacsony értékét Ciprus és Málta.

12. ábra A nyugdíjasok a munkaképes korú népesség létszámának százalékában az Európai Unió országában

Összefoglalás

Az Európai Unió legtöbb országában a nyugdíjasok és a munkaképes korú népesség létszámának aránya 40% körül van 2006. december 31-én. Alacsony az arány Görögországban, Máltán, Írországon és Cipruson. Általában a rövidebb férfi élettartamok következtében a nyugdíjas férfiak aránya a munkaképes korú férfi népességhez viszonyítva lényegesen alacsonyabb, mint a nyugdíjas nők aránya a munkaképes korú női népességhez számítva. A legkisebb a különbség a nőkre és a férfiakra számolt érték között Írországon (0,83) és Spanyolországban (0,27). Van viszont három tagállam, ahol a férfi ellátottak aránya nagyobb, mint a női ellátottak aránya. Ezek az országok a következők: Ciprus, Málta, Luxemburg. Az Európai Unióbeli országok jelentős részében a nyugdíjasok és a 65 éves és idősebb népesség létszámának aránya 150%-nál nagyobb. Az idős népesség függőségi rátája az Európai Unió 27 tagállamának átlagát tekintve 1995-ben 21,9%, 2005-ben 24,6%, amit 2025-re 35,5 %-ra, 2050-re pedig 52,8%-ra becsülnék. A Magyarországra számolt arányok közel vannak az előző értékekhez.

A 2050-ig három változatban Európai Unió tagállamaira kiszámolt előrejelzés eredményeként látható, hogy a nyugdíjasok létszáma a munkaképes korú népességhez viszonyítva az Európai Unió országok esetében nagyon különböző értéket ad és jelentősen emelkedni fog. Ha a jelenlegi feltételek nem változnának 2050-re lenne olyan ország, ahol ez az arány a 100%-ot is meghaladja.

Irodalom

- Cossette, Charles (2007): Demographic and economic assumptions used in actuarial valuations of social security and pension schemes, International Conference of Social Security Actuaries and Statisticians, Helsinki.
- Dr. Császár Gyula – Habcsekné Richter Mária – Hollósné dr. Marosi Judit (2009): Az öregségi nyugdíjkorhatár emelése, Nyugdíjbiztosítási Értesítő, április. 173–185. o.
- Dr. Fazekas Rozália (2004): A szociális védelem integrált európai statisztikai rendszere (ESSPROS), Módszertani kézikönyv KSH
- Eurostat (Európai Statisztikai Hivatal) adatbázis, 2009. év júniusi állapot szerint www.europa.eu.int/comm/eurostat/population
- Eurostat „New Cronos” adatbázis, 2009. évi májusi állapot szerint www.europa.eu.int/comm/eurostat/
- Habcsekné Richter Mária (2006): A szociális védelmi kiadások és bevételek a nyugdíjrendszer tekintetében, ONYF.
- Habcsekné Richter Mária (2006): Demográfiai folyamatok az Európai Unióban, ONYF, Budapest.
- Habcsekné Richter Mária (2009): Demográfiai feltételek a nyugdíjrendszer működéséhez az EUROSTAT adatbázisa alapján, Nyugdíjbiztosítási Értesítő, április. 162–172. o.
- Habcsekné Richter Mária (2009): Gazdasági feltételek a nyugdíjrendszer működéséhez az EUROSTAT adatbázisa alapján, Nyugdíjbiztosítási Értesítő, április. 145–161. o.
- Pensions in Europe 2002: expenditure and beneficiaries Statistics in focus, Eurostat 11/2005.